

Demonstratie 1983 "Machinefabriek Breda blijft", foto Piet den Blanken

"Het is ongelooflijk dat het zo ver gekomen is. In en in triest. Ik vertel je dit niet om te klagen, maar ik wil een voorbeeld geven van de uiterste consequenties van het beleid van de Industriebond FNV. Ik vertel je ook geen anekdote. Zo van wat is dat voor een gekke fabriek waar dat allemaal maar kan. Nee, het is een gevolg van een lijn, waarin de leiding van de Industriebond FNV via de distriktsbestuurder en de fractie van de ondernemingsraad denkt de wijsheid in pacht te hebben. En denkt de kennis van de arbeid (st)ers niet nodig te hebben. Geen betrokkenheid voelt met de leden en zo geleidelijk aan het bondswerk in het bedrijf likwideert. Van de actieve leden van tien jaar geleden is niemand meer actief, de meesten zijn geen bondslid meer. Alles is naar de kloten gegaan."

Industriebond FNV, een praktijk "Ik klaag aan"

Aan het woord is Frans van der Grinten, 36 jaar. Tien jaar actief kaderlid van de Industriebond FNV, de laatste acht jaar bij de Machine Fabriek Breda (MFB). In februari j.l. is hij opgestapt als lid van de ondernemingsraad (OR). "Ik kon niet meer door de muur van de OR komen, die handelde volgens de instructies van de directie."

Voordat Frans zijn verhaal vervolgt, eerst wat informatie over de Machine Fabriek Breda.

Twee maal uitstel van betaling

De MFB bestaat dit jaar 125 jaar. Het zal niet gevierd worden. In Breda spreekt de volksmond nog van Backer en Rueb, eens de glorie van industrieel Breda, bijvoorbeeld bekend om zijn liftenbouw en ketels. Bij de overname in 1968 door Rijn Schelde - later Rijn Schelde Verolme, RSV - werkten er bij Backer en Rueb 1.800 mensen. Daarna

begon de aftakeling. Tot aan het faillissement van RSV in 1983 had er een grootscheepse herverdeling van de productie plaats. De grote ketelbouw ging naar de Schelde en de liften- en roltrappenkonstruktie verdwenen. Toen RSV in een situatie van uitstel van betaling kwam, kreeg de MFB geen boedelkrediet meer en kwamen er 700 banen op het spel te staan. Na akties en steun van de gemeente Breda ging de MFB zelfstandig verder, maar wel met 300 mensen minder. In januari 1987 komt de MFB opnieuw in grote problemen. Er werken dan nog ruim 300 mensen aan de productie van inpakmachines, ketels, onderdelen voor de F 16 en Leopard-tank en warmtekrachtinstallaties. Met name op de ketelbouw wordt groot verlies geleden. Wederom volgt uitstel van betaling. Na handig gemanoevreren krijgt een opkoper van kleinere machinefabrieken in het Vlaamse en brabantse land, Van de

Nieuwenhuyzen (gelieerd aan het Van der Valk-koncern) de MFB in handen. Gevolg: 100 mensen de laan uit. Frans van der Grinten is er één van. Na een lange procedure is hij ontslagen. Zijn functie was: 'beheerder meetmiddelen'. Dat houdt het ijkken van meetgereedschap in, dat vanwege de aanwezigheid van militaire produktie aan een zeer hoge nauwkeurighedsgraad en aan de kwaliteitseisen van de NAVO moet voldoen.

Een mensenoffer

"Begin 1983, na het RSV-debakel, stond de MFB er zeer rot voor. Tien jaar verlies, slecht management en verouderde machines, wie wil dat nou overnemen? We hebben van alles gedaan. Een paar keer naar de Kommissie van Economische Zaken in Den Haag, de Provinciale Staten gevraagd er geld in te stoppen, mobilisatie van de bredase bevolking - overal hingen affiches "Machine Fabriek Breda blijft" - stadshuis bezet, demonstraties georganiseerd en wat het allerbelangrijkste was, we hebben drie en een halve maand het bedrijf totaal gekontroleerd. Officieel was het geen bezetting, de produktie ging gewoon door, maar wij bepaalden wat en wie het bedrijf in en uit ging. Uiteindelijk was de gemeente Breda bereid er zes miljoen in te steken. We konden verder, maar met één groot offer, 300 van onze mensen verloren hun baan; een mensenoffer dus.

Toch zat er al heel wat mis. De OR dacht dat ze weinig te maken had met de bedrijfsledengroep. De Industriebond FNV heeft daarin verreweg de grootste fraktie, maar er bestond een kloof tussen de OR en de vakbondsleden, eigenlijk tussen de OR en het gehele personeel. De OR hield alle informatie onder zich, overlegde met de direktie en kapte elke diskussie met het personeel af. De Industriebond FNV en met hem de Unie BLHP volgde dit spoor. De kadergroep droeg de akties, trad op allerlei manieren naar buiten. Maar naar binnen toe domineerde de OR. In de ondersteuningsgroep van de vrouwen ging het heel anders toe. Die organiseerde vergaderingen waar iedereen evenveel te zeggen had. Op een gegeven moment gingen de mannen daar ook naar toe, daar werd tenminste open gepraat."

Macht uit handen

"Zoals ik het nu vertel, is het misschien niet te geloven. Hebben de vakbondsleden dat dan allemaal zo maar laten lopen?"

Ik zat zelf ook in de OR en heb voortdurend gehamerd op de eenheid van OR en bedrijfsledengroep. Niet een eenheid op papier, maar een eenheid in de praktijk. Dus geen zelfstandig optreden van de OR, konsekwent verantwoording afleggen aan het personeel en vooral gelegenheid bieden met kritiek en voorstellen te komen. Dat is niet gelukt. De OR wist dit te blokkeren en de bestuurder sloot zelfs zonder het personeel erin te kennen een akkoord af met de direktie over de 300 ontslagen. Het personeel werd daar achteraf van op de hoogte gesteld. Het is er gewoon doorheen gejaast en wie er tegen was, werd als een dissident weggezet.

Maar ja, in de OR zit ook het hart van het apparaat van de plaatselijke vakbeweging. Zo is de OR-voorzitter tevens voorzitter van de Industriebonds- en van de FNV-afdeling, zit hij in de ontslagkommissie van het arbeidsburo, in het bestuur van de sociale werkplaats, enzovoort, enzovoort. De OR-sekretaris is ook sekretaris van de afdeling van de

Industriebond. Een ander lid zit voor de Partij van de Arbeid in de gemeenteraad. Ga zo maar door. Ze vormen een machtscentrum, waaraan de bondsbestuurder z'n handen niet brandt. Ook daarom liepen we met onze kritiek steeds vast.

Een kollega van mij had een stuk geschreven, dat was na de overname door de gemeente. Daarin stond: we hebben onze kracht laten zien, we hebben die fabriek drie en een halve maand in onze klauwen gehad. Dan zeggen we toch niet tegen de direktie, hier heb je de tent terug, we gaan weer terug naar de oude machtsverhoudingen. Nou, de meerderheid vond van wel, eiste van de minderheid loyaliteit en ging over tot de orde van de dag en dus naar de oude machtsverhoudingen."

OR, een afgesloten klub

"In de afgelopen periode heeft dit proces zich doorgezet. De betrokkenheid van het personeel van tijdens de akties zakte weg. De bedrijfsledengroep, voorzover niet ontslagen, kalfde af. Een medestander van mij stapte uit de OR en legde ook z'n functie als voorzitter van de kadergroep neer.

Demonstratie "Machinefabriek Breda blijft", foto Piet den Blanken

Jonge leden mochten het niet beter weten en moesten het overlaten aan de krachtpatsers of, zoals één van hen zichzelf omschreef, de 'matadoren' van de OR, die er al twintig, dertig jaar zitten.

Kijk, weet je wat het is. Als een bond zich richt op de ondernemingsraad en kiest voor het overleg, krijg je al gauw zo'n situatie. De OR wordt een afgesloten club, heeft voortdurend informeel contact met de directie en die vindt dat allang best. De OR houdt de vinger aan de pols van het kapitaal en zo wordt de kracht van de bond ondermijnd. Leden lopen weg en nieuwe komen er niet bij."

Sociale vrede

"Natuurlijk kan het anders, daar kom ik zo wel op. Eerst wil ik het nog hebben over de nieuwe crisis. Want de sterk verzwakte bond krijgt te maken met een nieuwe neergang van het bedrijf. In november 1986 hoorden we dat de verliezen giganties zouden zijn; zo'n tien miljoen. Nu gaat 't al om twintig miljoen. De banken draaiden de kraan dicht en de directie besluit op zoek te gaan naar derden. Voorwaarde was wel dat de OR moest zwijgen en afzien van welke aktie dan ook. Na surseance van betaling

wordt het bedrijf februari 1987 overgenomen. Overigens bijna voor niks. In de tussentijd waren we met de OR op scholing gegaan en hadden we een plan gemaakt. We zouden openheid van zaken eisen en de directie onder druk zetten. We zijn nog maar koud op het werk terug of de OR besluit tot geheimhouding en volgt de instructies van de directie om de zaak rustig te houden. Sterker nog, de OR wijst de directeur erop dat hij een groot risico neemt door het personeel te wijzen op de ernst van de situatie. Dat zou de aantrekkelijkheid van de onderneming voor derden kunnen schaden. Zo bont was het nog niet gemaakt.

Ik werd in die tijd ziek. Na al die jaren viel hier voor mij het doek. Langer in de OR blijven zou kollaboratie betekenen, zeker omdat de mensen op de vloer niet meer in staat bleken de koers van de OR te veranderen. De brief waarin ik m'n vertrek heb toegelicht, heb ik onder het personeel verspreid. Maar de angst had inmiddels toegeslagen, de strijdbare mensen waren ziek of ontslagen en alleen stille woede bleef over. Heel opvallend is dat met de honderd nieuwe ontslagen de laatste resten van de oppositie eruit gegoooid zijn. De OR-leden zitten er nog. En de distriktsbestuurder vindt het allemaal best en reageert nergens op. Zijn motto is: zo lang soldaat, zo lang soldij. En van de rest ligt hij niet wakker."

Knokken tot het uiterste

"Kijk, we hebben te maken gehad met deze OR en deze bestuurder. Toch is dat niet de kern van het probleem. De wantoestanden op het bedrijf zijn mogelijk, omdat ze grofweg passen in het beleid van de Industriebond FNV. Bedrijfsledengroepen worden gelijkwaardig of bloeden dood en het overleg via de OR viert hoogtij. Niks bewustmaking, niks mobiliseren, maar aan de ondernemers laten zien dat je ook 'redelijk' kunt zijn. Dat wil zeggen rekening houden met hun logica en belangen.

De Industriebond zet zijn machtigste wapen, de leden, buiten spel. Dit breekt de kracht van de bond. Juist nu moet de vakbeweging laten zien waarvoor ze is opgericht. Juist nu moet je gebruik maken van de ideeën die voortkomen uit de harten van de arbeid(st)ers. Juist nu moet je werken aan een echte

democratie op je bedrijf, in je bond of in je afdeling. Juist nu moet je mensen betrekken in de strijd, een beleid uitzetten dat uitzicht biedt op een fundamentele verbetering van de positie van de arbeid(st)ers en uitkeringsgerechtigden. Als je als een lamme tegen de ontwikkelingen aanleunt, vertrekken de leden inderdaad. Mensen gaan niet alléén weg omdat ze hun job verliezen. Maar ook en vooral omdat ze zich verkocht voelen en woedend zijn over het handje-klap met de ondernemer. Ja, de nieuwe lijn heet nu: aansturen op versterkte individuele hulpverlening. Logies, als je kollektief de boel laat liggen, blijft er niet veel anders over.

Ik durf te beweren dat wanneer we de lijn na de bezetting in 1983 konsekwent hadden doorgetrokken, het bedrijf niet voor één gulden aan Van de Nieuwenhuyzen was verkocht, en er geen 100 mensen ontslagen hadden hoeven te worden. Uiteraard zeggen de bestuurder en de OR dat ze met de rug tegen de muur stonden en dat ze geen keuze hadden. Ze hebben nog gelijk ook, maar daar hebben ze dan wel voor gekozen."

Lessen trekken

"Natuurlijk blijf ik lid van de bond, van onze bond. Zeker nu ik nog maar de helft van de kontributie moet betalen. Nee, dat is geen geintje. De vakbond is nog steeds de belangrijkste organisatie van arbeiders en arbeidsters. Daarom vertel ik je mijn verhaal ook. Niet uit frustratie of rankune, maar omdat ik weet dat andere leden het lezen, er hopelijk van kunnen leren. Omdat ik weet dat een hoop ex-kollegaas het gaan lezen en er over kunnen discussiëren hoe het dan wél verder moet bij MFB. Dat ze vertegenwoordigers kiezen die die naam echt verdienen, en vooral dat ze zelf actief worden en de ellende van het systeem niet als een natuurwet over zich heen laten gaan. Eenheid, democratie en strijdbaarheid, daar gaat het om in onze bond."

Hans Boot

